

Til
Kulturdepartementet

Deres ref.: 14/90

Vår ref.: 15-2845\lph

Oslo, 25. september 2015

Høring om tilskudd til tros- og livssynsamfunn utenom Den norske kirke som følge av avviklingen av boplikten for prestene i Den norske kirke

Human-Etisk Forbund viser til høringsnotatet og takker for invitasjonen til å uttale oss. Forslaget vil oppheve den økonomiske likebehandlingen av tros- og livssynssamfunn og ser ikke ut til å være i tråd med Grunnloven. Human-Etisk Forbund støtter derfor ikke forslaget.

Bakgrunn

Kulturdepartementet foreslår en lovendring slik at ekstrabevilgninger til Den norske kirke (Dnk) som følge av opphevelse av prestenes boplikt og liknende tilfeller kan holdes utenfor beregningsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn. I følge departementet er det «urimelig» at slike tilskudd til Dnk skal tas med ved beregning av det kompensatoriske tilskuddet til andre tros- og livssynssamfunn, men denne holdningen begrunnes ikke.

Likebehandling og utredningsplikt

Da grunnlovsendringene fra kirkeforliket ble vedtatt i 2012, ga Stortinget sin tilslutning til at «Alle Tros- og Livssynssamfund skulle understøttes paa lige Linje.» (§16) Departementet skriver svært kort i det foreliggende høringsnotatet at det «kan ikke se» at lovforslaget er i strid med Grunnlovens § 16.

Dette er overhodet ikke noen tilstrekkelig vurdering av forslagets forhold til Grunnloven. Departementets forslag virker uvanlig tynt utredet, særlig når det foreslås å uthule en grunnlovsbestemmelse gjennom et generelt unntak («liknende tilfeller»).

Human-Etisk Forbund savner en utdyping av hva som eventuelt skulle være urimelig med økonomisk likebehandling og hvorfor Grunnlovens krav om å støtte på lik linje ikke skulle gjelde i disse tilfellene. Vi stiller spørsmål ved om departementet i denne saken oppfyller forvaltningslovens krav om at forvaltningen skal opplyse saker så godt som mulig.

Menneskerettslige forpliktelser

Departementet skriver selv at «Når staten gir økonomisk støtte til tros- og livssynssamfunn, følger det også av Norges menneskerettslige forpliktelser at staten må unngå diskriminering mellom de ulike tros- og livssynssamfunnene», med henvisning til Grunnlovens paragraf 16 om likebehandling. Denne grunn er alene nok til at høringsforslaget må avvises.

«En statskirkeordning må imidlertid ikke føre til (...) en urettmessig diskriminering mellom ulike religioner og livsanskuelser. (...) Det understrekes tvert i mot at (...) alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes», skrev Lovavdelingen i Justisdepartementet i 2008 i en vurdering av det som den gang var grunnlovsforslagene i Kirkeforliket.¹ Vi kan ikke se at departementet har tatt hensyn til dette.

Liknende tilfeller av skjult subsidiering av Dnk

Departementets forslag begrenser seg ikke kun til de økte tilskuddene til Dnk som følge av bortfallet av prestenes boplikt. Forslaget gjelder også «liknende tilfeller», som departementet definerer som en økning i tilskudd til Dnk som «har en økonomisk eller budsjettmessig nøytral virkning for Dnk.» I tiden som kommer vil det komme en rekke slike «liknende tilfeller» på grunn av de statlige gratistjenestene Dnk i dag nyter godt av.

Dnk har ved å være en del av statsapparatet nytt godt av en rekke gratistjenester og spesialordninger. Prosessen med å etablere Dnk som eget rettssubjekt har avslørt mange skjulte subsidier som Dnk har fått fra staten, utenfor kirkebudsjettet. Det dreier seg ikke bare om rimelige tjenesteboliger som del av presteskapets lønnsvilkår. Staten har også tatt regningen for Dnks²:

- regnskapsføring,
- revisjon,
- forsikring,
- advokatbistand,
- IT-systemer,
- lønns- og personaladministrasjon,
- arbeidsgivers pensjonsandel,
- organisasjonsutvikling
- og kurs.

Disse utgiftene har i praksis blitt dekket av andre offentlige virksomheter og ikke vært synliggjort i det statlige kirkebudsjettet. Verdien av pensjonsordningen alene er av departementet beregnet til 160 millioner kr. årlig. Et forsiktig anslag er at totalverdien av disse gratistjenestene er over 200 millioner kroner.

Andre tros- og livssynssamfunn har innenfor de gjeldende rammene selv måttet lønne sine ansatte godt nok til at de kan holde bolig. Videre har vi blant annet måttet dekke kostnader for pensjon, forsikring, personal- og økonomitjenester. Når Dnk fra 2017 etter planen vil få

¹ Brev fra Justisdepartementet til Kulturdepartementet 30. mai 2008: «St.meld. nr. 17 (2007-2008) Staten og Dnk – utforming av grunnlovsbestemmelser».

² Høringsnotat: Staten og Den norske kirke - et tydelig skille (V-0971), kap. 15.3.2 og 19.3.

økt sine tilskudd for selv å utføre eller kjøpe slike tjenester, må den historiske urett som de andre tros- og livssynssamfunnene har vært utsatt for rettes opp.

Vi ber departementet om å legge vekk forslaget om å videreføre forskjellsbehandlingen. Hvis ikke, foreslår departementet i realiteten å oppheve den økonomiske likebehandlingen av Dnk og andre tros- og livssynssamfunn.

«De gjeldende finansieringsordningene»

Departementet viser til at det i forarbeidene til Grunnlovens § 16 i 2012 ble «uttrykt at bestemmelsen skulle forstås som en referanse til de gjeldende finansieringsordningene for Dnk og andre tros- og livssynssamfunn.» Departementet mener dette er et argument for at de statlige utgifter og tjenester til Dnk som var holdt utenfor kirkebudsjettet i 2012 ikke skal inkluderes i beregningsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn, når Dnk fremover mottar økt tilskudd som erstatning for bortfallet av tidligere vederlagsfrie tjenester.

Dette er en forvrengning av situasjonen. Nå er det departementet som foreslår å gå bort fra «de gjeldende finansieringsordningene», hvor det siden 1969 nettopp har vært statens budsjetterte utgifter til Dnk som har vært utgangspunktet for den økonomiske likebehandlingen av Dnk og andre tros- og livssynssamfunn.

I forarbeidene til trossamfunnsloven er det framhevet at tilskuddsordningen generelt bør gjøres så enkel som mulig. Dissenterlovkomiteen antok at «det vil være tilstrekkelig nøyaktig og ellers det greieste at tilskuddet i hvert budsjett blir ført opp på grunnlag av de budsjetterte kirkeutgifter.»

Da Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget behandlet Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) om Staten og Dnk, kom de med følgende enstemmige komitemerknad: «Komiteen mener at det er et grunnleggende prinsipp at det offentlige skal likebehandle alle tros- og livssynssamfunn i økonomiske overføringer.»³ Dette gir ikke rom for noe tvil om hva som er lovgivers intensjon med grunnlovsformuleringen i § 16.

Finansiering av statskirken og andre tros- og livssynssamfunn

Staten er menneskerettslig ikke forpliktet til å støtte tros- og livssynssamfunn, men når staten velger å gi støtte, må den unngå å diskriminere mellom tros- og livssynssamfunnene.⁴ Dersom det gis støtte eller andre privilegier, må dette fordeles etter etablerte kriterier på en ikke-diskriminerende måte.

Utgiftene til tros- og livssynssamfunn er sterkt økende. Det skyldes hovedsakelig en generell økning i de offentlige bevilgningene til Dnk samtidig som de opplever en nedgang i antall medlemmer. Dette skjer dessuten parallelt med at andre tros- og livssynssamfunn totalt sett øker i antall medlemmer.

³ Innst. S. nr. 287 (2007–2008), kapittel 2.6.

⁴ FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, art. 26.

Avslutning

Human-Etisk Forbund er sterkt kritisk til departementets forslag til endring av den kompensatoriske tilskuddsordningen for tros- og livssynssamfunn utenfor Dnk. Av overnevnte grunner, oppfordrer vi departementet til å trekke forslaget.

Dersom forslaget blir vedtatt vil vi vurdere andre tiltak for å få myndighetene til å følge Grunnloven.

Vennlig hilsen

Kristin Mile
generalsekretær

Kopi:

- Finansdepartementet v/ Statsforvaltningsseksjonen
- Justisdepartementet v/ Lovavdelingen
- Ligestillings- og diskrimineringsombudet
- Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter